

8. Narodna čitalnica v Kranju je bila po Zavezi ob proslavi 50letnice njenega obstoja brzojavno pozdravljena, na kar je došla pisemna zahvala.

9. Vodstvo Zaveze je vsa včlanjena učiteljska društva opozorilo, naj se spomnijo s primernim pozdravom »Učiteljskega društva za postojnski okraj« ob njegovi 25letnici. Predsedstvo je poslalo jubilatni iskrene brzojavne čestitke.

10. »Zvezi slovanskega učiteljstva v Avstriji« in »Deutsch-österreich. Lehrerbund« sta se odposlala dopisa, v katerih se je poudarjalo, kakšno stališče naj se zavzame glede vit. Pantzovega predloga o zvišanju kongruie duhovnikom in kako naj se postopa o klicu »Pred cesarja!«

Z IX. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (10. avgusta 1913).

1. Tvrda Karnet & Kysely iz Prage je poslala ponudbo in vzorce za jubilejske znake. Ker izda Zaveza povodom svojega srebrnega jubileja spominsko knjigo, se ta ponudba v celoti zavrne.

2. Vsem slovanskim učiteljskim organizacijam in slovanskim naprednim listom se je poslalo v vednost, oziroma v ponatisk vabilo k naši 25letnici.

3. Zbor delegatov »Zveze slovanskega učiteljskega društva v Avstriji« letos ob našem slavlju v Ljubljani ne more zborovati, ker imajo Poljaki že s 1. septembrom redni šolski pouk. Zavezinemu predsedniku se je naročilo, da naj na odborovi seji na Dunaju dne 19. avgusta stori vse mogoče, da se ta delegacija vendarle vrši, kakor je bilo prvotno določeno.

4. Določiti se govornik na slavnostnem zborovanju, za isti dnevni red pa se vzame na znanje poročilo tovariša Bohdana Skále s Češkega.

5. Delovanje Zaveze se opiše v posebnem slavnostnem spisu, za katerega se določijo številni izvodi.

6. Letošnje obiturne in abiturientke slovenskih učiteljskih je na IV. sestanku pozdravil v imenu Zaveze njen predsednik. Pri referatih in pri koncertu je bilo navzoče učiteljsko v lepem številu.

7. »Učiteljska tiskarna« je položila račun o prodanih knjigah, ki jih ima Zaveza v zalogi.

8. Doposlan nam je bil dopis »Zveze slovanskega učiteljskega društva v Avstriji« glede dnevnega reda odborove seje. (Glej št. 30. »Učit. Tov.«!)

9. Ravnoista Zveza nam je poslala v osnutku novi načrt državnega šolskega zakona. Načrt obsega 17 strani.

10. Odločitev oddaje upravnštva »Učit. Tovariša« se prepusti upravnemu odboru.

Z X. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (23. avgusta 1913).

1. Odborova seja »Zveze slovanskega učiteljskega društva v Avstriji« se je vršila dne 19. in 20. avgusta na Dunaju. Zavezin predsednik ni mogel pridobiti odbornikov za delegacijo, ki bi se morala vršiti ob naših slavnostnih dneh v Ljubljani, pač pa so za takrat obljubljene številne deputacije vseh slovanskih naprednih učiteljskih Zvez. (Poročilo te odborove seje glej v 36. številki »Učit. Tovariša«!)

2. Zborovalci »Hrvatskega pedagoško-književnega zbora« v Zagrebu so bili po predsedstvu Zaveze na 41. obnem zboru brzojavno pozdravljeni.

3. »Brežiško-sevniško učiteljsko društvo v Vidmu« je poslalo vodstvu Zaveze dopis, v katerem se izreka želja, da naj bodo odslej seje delegacije tajne. Rešitev predloga se odstopi upravnemu odboru in delegaciji.

4. Po koncertnem odseku sestavljeni program koncerta se potrdi, sestavi se natančno dnevni red seje upravnega odbora, delegacije in slavnostne seje. (Glej št. 34. in 35. »Učit. Tovariša«!)

5. Med učiteljskim v Dalmaciji je nastal razkol. Snuje se »Zveza dalmatinskih učiteljskih društev«, ki postane izrazito napredna.

6. »Učiteljska tiskarna« sporoča, da nam da za vsa naša naročila 10% popusta.

Književnost in umetnost.

Ročni zapisnik z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južnem Štajerskem, Južnem Koroškem in Primorskem in z osebnim statusom kranjskega, goriškega, sežanskega in tolminskega ljudskega učiteljskega društva za šolsko leto 1913—1914. — XX. letnik. Sestavil L. Jelenc. Cena: Brez kataloga elegantno vezan 1 K 80 v, s katalogom za 100 učencev 2 K, za 150 učencev 2 K 20 v, s poštnino 16 vin. več. — Natisnila in založila »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. — Toplo priporočamo! Naročila prejema »Učiteljska tiskarna«.

Trdinova številka »Slovana«. Najnovejša številka »Slovana« je vsa posvečena spominu pisatelja Trdine, ki se mu bo v kratkem v Mengšu razkrila spominska plošča. Čitamo tu članke: »Trdina kot učitelj hrvatske književnosti« na Reki, kjer

so priobčeni ekscerpti iz Trdinovih predavanj (jako krepki izreki!); »Reško dijaštvo v Trdinovih časih«; »Trdinov prijatelj Gregor Blaž« (iz peresa g. Vida Engelmanna in F. V.); »Trdina in slovenske narodne pravljice«; »Trdinovi Beli Kranjci in Hrvati«; »Trdina in Ternovec«; »Trdina kot dramatik« itd. — Prof. Saša Santel je nalašč za »Slovana« ilustriral tri Trdinove pravljice: »Kurenta«, »Velikani« in »Kristus, sv. Peter in baba.« — Vsa številka »Slovana« je izdaten prispevek k spoznavanju jekleno značajnega Slovana Trdine.

Srednješolski vestnik.

»Slovenska gimnazija v Gorici. Z ozirom na vesti, ki so izšle v dnevnem časopisu o reorganizaciji c. kr. državne gimnazije v Gorici, se konstatira, da se v smislu najvišje odločbe z dne 3. avgusta t. l. z začetkom šolskega l. 1913—14. na državni gimnaziji v Gorici obstoječi italijanski realnogimnazijski in slovenski gimnazijski razredi ločijo od imenovanega zavoda in preurede postopno v samostojna zavoda, in sicer v osemrazredno državno realno gimnazijo z italijanskim, oz. državnogimnazijsko s slovenskim učnim jezikom in da se preustroji dosedanja državna gimnazija v Gorici z nemškim učnim jezikom z začetkom šolskega leta 1913—14. postopno v državno realno gimnazijo, in sicer z nemškim učnim jezikom.

»Šolska vest. Za začasnega vodjo na slovenski gimnaziji v Gorici je imenovan profesor Andrej Ipavec, za začasnega vodjo na italijanski realni gimnaziji pa je imenovan profesor Emil Turus.

Politiški pregled.

*** Za lex Kolisko.** Kakor je znano, so začeli Nemci na Nižjem in Gornjem Avstrijskem pobirati podpise za lex Kolisko. Nabirali hočejo dva milijona podpisov in s tem pritisniti na vlado, da bi dala ta zakon, ki popolnoma onemogočuje slovensko šolstvo v teh deželah, v sankcijo. Kakor je predsednik »Südmarke«, posl. Wastian, zadrževal na obnem zboru »Südmarke« v Inomestu, so nabrali že 700.000 podpisov.

*** Proti češčini kot uradnemu jeziku.** »Narodni Listy« poročajo, da so preterirani češki prosilci za sprejem v sodno službo na Češkem dobili zadnje dni tozadevne odklonilne odloke in odlok justičnega ministrstva, v katerem se jim naroča, da morajo pri vseh vlogah na justično ministrstvo uporabljati izključno le nemščino, ker bi bile sicer njihove vloge zavrnjene. »Narodni Listy« ostro kritizirajo ta odlok ministrstva in zahtevajo od čeških poslancev, da nastopijo proti justičnemu ministru Hochenburgerju najostrejši boj.

*** Hrvaški vprašanje.** Kraljevi komisar baron Skerlec se je dal prepeljati iz bolnišnice v svoje stanovanje v banski palači in je takoj prišel z nadaljevanjem pogajanj z vodilnimi hrvaškimi politikami. Sprejel je najprej bivšega podbana Crnkovića, ki je ostal dlje časa pri njem. Prihodnje dni bo nadaljeval pogajanja in upa, da bo še tekom tega meseca lahko osebno poročal ministrskemu predsedniku grofu Tiszi o končnih uspehih pogajanj. V vladnih krogih imajo upanje, da bo Ogrska že koncem tega meseca formulirala svoje predloge, na podlagi katerih začne baron Skerlec meritorna pogajanja s hrvaškimi strankami v svrhu zagotovitve deložnosti hrvaškega sabora in razpisa novih saborskih volitev.

*** Pomikanje višjega uradništva v Bolgariji.** V Bolgariji se silno poznajo velike izgube zadnjih dveh vojn. Padlo je veliko višjih uradnikov, ki so služili kot rezervni častniki; njih službenih mest nimajo sedaj nihče zasesti. Tako n. pr. v ministrstvu za javna dela silno manjka inženirjev in arhitektov; vlada je prisiljena po več uradnih oddelkov združiti, ker bi inace posamezni uradi ostali brez vodilnih moči. Blagoslov vojne!

Kranjske vesti.

—r— **Društvu v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani** je 23. avgusta t. l. zamrla učiteljica vdova ga. Marija Jekovčeva zapustila v znak hvalečnosti svojo edino hranilno vlogo v znesku 23 K 78 v. Pasne-manja vredni pokojnici bodi ohranjen časten spomin!

—r— **Hrvaški učitelji Družbi sv. Cirila in Metoda.** Stirje hrvaški učitelji, ki so se udeležili Zavezinega jubileja, so darovali v nedeljo zvečer v prijateljskem krogu Družbi sv. Cirila in Metoda v družbin nabiralnik v restavraciji pri »Zlatorogu« 20 K. Živel!

—r— **Umrla** je v visoki starosti 85. let gospa Ana Wider, mati tovariša Karla

Widra in vrtnarja g. Ivana Widra ter ge. Ane Widroye, por. Hussove. Cenjenim rodovinom iskreno sožalje. Blagi ženi prijazen spomin!

—r— **Himen.** Poročil se je tovariš Alojzij Kolenec, učitelj v Zagorju ob Savi, z gospico Marto Intiharjevo. Bilo srečno!

—r— **Ljudsko šolstvo.** Iz Žirov v St. Vid pri Cerknici je premeščen začasni učitelj Karel Crnjač, iz St. Vida v Žiri je premeščen začasni učitelj Ivan Stenovec. Alojzija Weiss je imenovana za začasno učiteljico na Raki, Alfonza Babnik za začasno učiteljico v Čedrežu, Jožef Breznikar pa za začasnega učitelja na Raki.

—r— **Ljudsko šolstvo.** C. kr. kranjski deželni šolski svet je potrdil deške in dekliške nadaljevalne šole na ljudskih šolah pri Sv. Ani, v Bukovici, na Kokri, pri Sv. Lenartu, na Malenskem Vrhu, na Sorici, v Primskovem, na Zalem Logu in v Dražgošah. Začasni učitelj v Strugah je postal absol. učiteljski pripravnik Viktor Kovač, v Oslonici je premeščena kot začasna učiteljica s Kala Marija Burja. Učiteljska suplentinja Stanislava Meškova je postala začasna učiteljica na štirirazrednici v Kostanjevici. Definitivna učiteljica v Retečah je premeščena na lastno prošnjo nazaj v Lj. poglav. Zaradi pouka na gospodinjstvih tečajih bo v šolskem letu 1913/14 suplirala učiteljico Marijo Odlaškovico na dekliški ljudski šoli v Kamniku, učiteljska suplentinja Helena Fischerjeva.

—r— **Iz šolske službe:** Začasna učiteljica v Cerkljah je postala Frančiška Urbančič. — Definitivna učiteljica na ljubljanski mestni 8razredni nemški dekliški šoli Elizabeta Trenz je imenovana za definitivno učiteljico na mestni dekliški šoli v Bolcanu. — Za prov. učiteljico na petrazrednici pri Sv. Petru v Ljubljani je imenovana namesto prostovoljno izstopivše Eme Schmidingerjeve Marija Jegličeva, prov. učiteljica na Dobravi pri Kropi Marija Sajovičeva je imenovana za prov. učiteljico v Dvorcu, za suplentinjo v Srednji vasi v Bohinju je imenovana namesto obolele učiteljice Bizjakove, do sedaj suplentinja v Boh. Bistrici Frančiška Rihteršič, za suplentinjo na Bledu namesto učitelja Jvana Erbežnika, ki je na dopustu suplentka Ap. Zupančeva, za prov. učiteljico na Jesenicah na mesto umrlega nadučit. Josipa Sedlaka suplentka Marija Keslerjeva in za začasnega vodjo te šole def. učitelj Mihael Salberger. — Imenovan je absolvirani učiteljski kandidat Ivan Mihečič za provizoričnega učitelja na tri-razredni ljudski šoli v Selcih pri Skofiji Loki.

—r— **Telovadba šolskega naraščaja.** Kakor čujemo, prepoveduje v Kranju okrajni šolski svet zopet telovadbo v sokolskih telovadnicah, dasiravno je telovadbo naučno ministrstvo dovolilo. To preziranje odlokov višjih oblastev je nečuveno, in gospodje si najbrže domišljujejo, da Kranjska ne spada več v okvir v državnem zboru zastopanih dežel, ampak da je nekaka papeška provinca. Opozorjamo starše, da okrajni šolski svet nima nikake pravice prepovedovati telovadbe ter naj svoje otroke pošiljajo v sokolsko telovadnico. Za slučaj pa, da bi se šolsko vodstvo drznilo, izvajati kake konsekvence iz te nezakonite odredbe, naj se takoj pritožijo na višje inštanice.

—r— **Nemško šolstvo na Kranjskem** se razvija tako, da se Nemci po časopisih radujejo. »Slov. Branik« piše: Takozvani šolski kuratorij (Schulkuratorium) pod okriljem Schulvereina in kranjske šparkske vzdržuje naslednje šole: žensko učiteljico, žensko trgovsko šolo, 8razredno nemško dekliško šolo v Ljubljani, 4razredno ljudsko šolo v Spodnji Šiški, na Jesenicah in v Trzinu. Žensko učiteljico je letos zapustilo 29 gojenk. Ker jih na kočevskih šolah niti tretjino toliko ne potrebujejo, vtihotapiše se bodo na slovenske šole, saj je deželni šolski svet v svoji večini Nemcem zelo — prijazen. Dekliško trgovsko šolo je zdelalo 18 deklet. Na 8razredni nemški dekliški šoli je bilo le 109 učenek (toliko jih ima marsikatera enorazrednica na deželi!), torej je prišlo na razred in učno osebo le 13 učenek. A še od teh 109 učenek je bilo 6 Slovencev in 8 drugih Slovanov. Jeseniška šola je imela 206 učencev in učenk.

Štajerske vesti.

—š— **Veržejski »kloster« Salezijan-**cev podpirajo kot redni člani vkljub gmotni mizeriji učiteljstva sledeči tovariši: Herzog Anton — Sv. Križ, Sprager Ferd. in soproga — Veržej, Zacherl Franc — Ljutomer in Colnarič Alojzija — Veržej. Ne zavidamo jim sicer nedolžnega veselja in zasluga, ki jim zrastejo iz njihove vneme za procvit veržejškega »klostra«, ali žalostno in obenem značilno je, da za »Učit. Tovariša« in druge napredne liste, ki se potegujejo za dobrobit učiteljstva, velika večina od teh tovarišev seveda nima denarja.

—š— **Lep uspeh.** Pri vpisovanju otrok za šolo v Krčevini-Lajtersberg pri Mariboru, ki se je v torek 16. t. m. končalo, se je vpisalo v I. razred okrog 60 otrok, lani je bila novincev samo 49. Torej smo letos napredovali za več kot 10. Iz nemške šole, kamor so bili vsiljeni, je izstopilo 13 slovenskih otrok in vstopilo v slovensko. Od 7. ure zjutraj pa do 12. ure je bilo okrog šole jsko burno gibanje. Slovenska straža je bila močno pomnožena. Izvršili smo te dni važno obrambno delo. Rešili smo več desetih slovenske dece gotove narodne smrti.

Goriške vesti.

—g— **Repentabor.** Kakor drugod po Goriškem, se je tudi pri nas začelo šolsko leto 1. septembra. Ljudstvo je bilo navdušeno, ker je nastopil tov. Josip Ravliar, doslej v Zgoniku. Porojen je bil v Dutovljah, a njegovemu očetu je tekla zibelka v naši občini. Prišel je v rojstno vas svojega očeta; zato je bilo tudi ljudstvo navdušeno, osobito, ker je mož vsestransko na dobrem glasu, vrl narodnjak in zgleden učitelj. — Po maši so šolsko mladino odveli v šolo. Pred šolskim poslopjem, odčenim z narodnimi zastavami, je naš g. župan v prisotnosti starešinstva in drugih občanarjev v lepih besedah pozdravil novodošlega nadučitelja. Občinstvo ga je pozdravljalo z glasnimi živjo-klici in tudi pok možnarjev je naznanjal svečanostni sprejem. Tov. nadučitelj se je v zbranih besedah zahvalil občinstvu za prijazen sprejem, naglašujoč dolžnosti vaškega učiteljstva, njegovo delovanje v prosep občne blaginje ter je vsestransko pozival k složnemu delovanju v dobrobit vseh občanarjev. Bil je lep sprejem, vreden mož.

—g— **Poroča.** Poročil se je v Gorici Vladimir Knaflič, sin nadučitelja tov. Knafliča, odvetniški kandidat, znan slovenski publicist, z gospodično Olgo Čebularjevo, hčerko prof. Čebularja v Gorici. Mlademu paru vse najbolje!

—g— **Odlikovani Slovenec.** Naš rojak dr. Rihard Jug, zdravnik pri vojni mornarici, ki se je udeležil avstrijske ekspedicije pri predaji Skadra, je odlikovan z najvišjim odlikovanjem »Signum laudis« za zasluge, ki si jih je pridobil le-tam zaradi nemurnega in razumnega delovanja na sanitetnem polju. Odlikovanec je sin tov. Tomaža Juga iz Solkana, šolskega ravnatelja v pokoju. Iskreno čestitamo!

—g— **Shod za slovenske šole v Gorici.** Shod, ki ga je sklical »Narodni odbor« v Gorici z dnevnim redom »Slovenske ljudske šole v Gorici« in ki se je vršil v Trgovskem domu, je uspel nepričakovano sijajno. Slovenci so pokazali v polni meri svojo narodno zavest in se ne strašilo več nobenih sovražnikov iz kateregakoli si bodi tabora ter zahtevajo svoje pravice, ki jim pristojajo kot zvestim državljanom in kot vernim sinovom svojega naroda. Udeležba je bila naravnost veličanska, živo navdušenje in odločna volja. Ljudstvo je govorilo in glasno zahtevalo svoje pravice. In ta glas, ki naj doni po vsej širni slovenski domovini in ki odmeva tudi na meročajnih mestih, ne sme ostati brezuspešen. Shodu je predsedoval deželni poslanec dr. Karel Podgornik. Govorili so odvetnik dr. Dinko Puc, sournednik »Gorice« Lukežič, urednik »Novega Časa« Fr. Kremžar, predsednik dr. Podgornik in vseučiliški docent dr. B. Vošnjak. Končno je bila z velikim navdušenjem sprejeta resolucija: »Z ozirom na dejstva, da si morajo Slovenci v Gorici sami vzdrževati svoje ljudske šole, da se mestna uprava dosledno ne briga za slovenske potrebe na šolskem polju, da mestni uradi nočejo poznati jezika polovice mestnega prebivalstva in da mestna občina vso svojo moč, ki jo podeljuje avtonomija, vedno uporablja proti slovenskemu življu; Slovenci, zbrani na javnem shodu dne 7. septembra 1913. v »Trgovskem domu«, protestirajo proti vsem krivicam, ki se gode Slovincem v Gorici od strani mestne uprave; poudarjajo slovesno, da bodo uporabljali vsa sredstva v njihovo odstranitev; konstatirajo, da se z ustanovitvijo mestne ljudske šole Podturnom, ki ne odgovarja ne po leži, ne po stanju svojemu namenu, ni zadostilo odločbi deželnega šolskega sveta z dne 24. junija l. 1894., naučnega ministrstva z dne 25. oktobra l. 1894. in razsodbi upravnega sodišča z dne 26. junija l. 1895., s katerimi se je izreklo, da je mestna občina goriška dolžna dati goriškim Slovincem slovensko ljudsko šolo, še manj pa predpisom državnih in deželnih šolskih zakonov; zahtevajo zaradi tega, da zgradi mestna uprava na primernih krajih v goriškem mestu zadostno število ljudskih šol za goriške Slovence, in pozivljajo visoko c. kr. vlado, da ona kot najvišja čuvarka zakona gleda na to, da dobe v okolišju goriške mestne občine stanujoči Slovenci vse v državnih temeljnih zakonih zajamčene pravice ter da se poslužijo v to tudi najstrožjih sredstev, če je treba raz-

pusta občinskega sveta in imenovanja vladnega komisarja. — K resoluciji se je sprejel še dodatek, predlagan po Alojziju Brajniku, glede slovenščine kot učnega jezika na goriški realki in dodatek Perkovič, da mora biti na slovenskih ljudskih šolah v mestu tudi postrežniško osebje slovensko, zakaj na šoli Podturnom je sluga Furlan. Zborovalci so zapeli »Hej Slovani« in se navdušeni razšli v zavešči, da se resolucija predloži na merodajno mesto in da mora prinesiti uspehe.

—g— **Poročila sta se** v Gorici g. Anka Češutova, učiteljica, hčerka g. Antona Češute, c. kr. višjega okr. oficijala, in pa tov. Jakša Brdar, učitelj v Istri. Cestitamo!

Tržaške vesti.

—t— »Edinost« je začela priobčevati referat tovariša Ivana Dimnika »Slovensko ljudstvo in strokovno šolstvo« iz jubilejske številke našega lista.

—t— **Pozor, slovenski srednješolci!** Opozorjamo naše dijaštvo na to, da je razpisanih v »Notizenblattu« finančnega ministrstva z dne 14. avgusta t. l., štev. 25, več mest davčnih praktikantov v področju tržaškega finančnega ravnanja. Ker je sedaj od 210 davčnih uradnikov le 55 Slovencev, bi bilo torej dobro, da bi se za ta razpisana mesta potegovali Slovenci, posebno sedaj, ker je pri davkarji precej ugodno napredovanje. Slovenski davčni uradniki se nujno potrebujejo, ker so v popolnoma slovenskih krajih nastavljeni Italijani, ki so malo ali pa sploh nezmožni slovenskega jezika, in to zaradi tega, ker je premalo slovenskih davčnih uradnikov! Pričakovati pa je tudi, da se bo c. kr. finančno ravnanje v Trstu pri teh imenovanjih oziralo v prvi vrsti na slovenske kompetente, ker Italijanov je že več kot preveč v davčni službi. Slovenski davčni uradniki se bodo gotovo potrebovali sedaj v Trstu pri podržavljenem davčnem uradu in gotovo je več družinskih očetov, ki bi želeli priti v Trst zaradi šolanja otrok!

—t— **Sovinizem šolskega zdravnika.** Šolski zdravnik za svetoivanski okraj, dr. Steindler, ki ima posla tudi na slovenski šoli, si je dovolil v par slučajih, da ni hotel dati slovenskim otrokom zdravniškega izpričevala, in to samo zato, ker so mu starši povedali, da bodo vpisali otroke v slovenski šolski vrt. Zgodilo se je že tudi, da je ta zdravnik že popisano izpričevalo iztrgal materi iz rok in ga strgal in to samo zato, ker mu je mati še-le naknadno povedala, da bo dala otroka v slovenski vrt. Na vprašanje matere, kam naj gre po izpričevalo, je udaril mož s pestjo ob mizo in ženo spodbil. Davkoplačevalci, pobrigajte se za svoje pravice, šolske oblasti, storite svojo dolžnost.

—t— **Razpisana štipendija.** Začetkom I. tečaja šolskega leta 1913—1914 se podeli ena štipendija iz ustanove škofa dr. Jurija Dobrile, letnih 224 K. — K uživanju so poklicani dijaki iz sorodstva ustanovnika, in sicer najprej najbližji, potem bolj oddaljeni. V slučaju, da ne bi bilo takih prasilcev, se odda lahko štipendija tudi drugemu dijaku iz Istre, v katerem slučaju imajo prednost sinovi ubogih kmetijskih družin slovenske narodnosti. Sicer pa veljajo glede podeljenja tega štipendija obstoječe postavbe in navedbe. Pravica do uživanja prične s prvim gimnazijskim razredom in traja do konca študija. Pravico podeljenja ima c. kr. namestništvo v Trstu. Prosilci za štipendijo morajo vložiti svoje prošnje najkasneje do 30. septembra 1913 pri c. kr. namestništvu v Trstu in priložiti krstni list, ubožni list, izpričevalo o cepljenju koz, izpričevali dveh zadnjih semestrov, postavno potrdilo eventualnega sorodstva z ustanovnikom in sploh vseh gori imenovanih zahtev.

—t— **Razdelitev sadnega drevja članom »Tržaške kmetijske družbe«.** »Edinost« poroča, da porazdeli kmetijska družba tudi v tem letu svojim članom razna pritlikava sadna drevesca kakor: češnje, hruške, jabolka, marelice, breskve, češnje in orehe. Vsak član, ki se za nje prikladi, in ki je že poravnal članarino za leto 1910, dobi brezplačno po 3 drevesca; nad to število jih morejo dobiti člani do 15 drevesc po znižani, nad 15 pa po polni kupni ceni. Ker se nekateri morda niso imeli časa, da bi se prikladili za nje in da ne bo zopet nepotrebnih prerekanj, se je podaljšal rok do 1. oktobra! Prikladi se torej pravočasno v družbeni pisarni, v ul. Giorgio Galatti 14. II.

Splošni vestnik.

Zaplenjeni! Zavezin jubilej je proslavilo tudi slavno državno pravdnštvo s tem, da je našo državnostno številko zaplenilo! In sicer je bil zaplenjen ves članek (z naslovom in imenom pisatelja vred)

ki govori o koroških šolskih razmerah. — Ker smo vendarle radovedni, kako velik je naš greh, smo se proti konfiskaciji pritožili. — Obenem pa smo tudi poskrbeli, da javnost vzlic zaplembi izve, kake so šolske razmere na Koroškem.

Poročila, lepa in stvarna, o jubileju Zaveze so priobčili listi: Dan, Slovenski Narod, Edinost, Soča, Sava, Laibacher Zeitung, češki, hrvaški in srbski strokovni in politični listi.

Na I. mestni šoli je do 30. t. m. razpisano mesto po umrlem Jakobu Pretnarju v stalno nameščenju.

Šolsko vodstvo v Šmarju pod Ljubljano zamenja s Tumlrz Sprachbuch II. Teil ali pa ceneje proda 18 Schreiner-Bejzakovih II. nemških vadnic. —

Avstrijska razredna loterija. Dne 1. septembra je začelo glavno ravnanje državnih loterij izdajati srečke prvega razreda avstrijske razredne loterije. Od sto tisoč srečk jih je 2000 celih, 18.000 četrtinskih, ostanek pa osminskih. Cele srečke imajo večjo obliko, nekako tako kakor 100-kronski bankovci. Temeljna barva celih srečk je rumena, četrtinskih rožasta in osminskih vijoličasta; in sredi je avstrijski grb. Barva okvirja, ki obdaja črnotiskano nemško besedilo, je pri vseh srečkah prvega razreda rujava; v isti barvi je tudi tiskano besedilo v osmih avstrijskih deželnih jezikih na zadnji strani. Barve okvirja bodo pri posameznih razredih: rujava, modra, olivnata, vijoličasta in rdeča. Cele srečke imajo napis »Los«, delne pa » $\frac{1}{4}$ Los« in » $\frac{1}{8}$ Los«. Pod besedilom na sprednji strani se nahaja na desni posnet podpis glavnega ravnatelja državnih loterij, dr. pl. Neupauerja, na levi pa pečat poslovnice, ki oddaja srečke, s posnetim podpisom njegove lastnika ali voditelja; srečka je le veljavna, če ima ta pečat.

Tridesetletnica hrvaškega jezika v istrskem deželnem zboru. Te dni je poteklo 30 let, odkar se je v istrskem deželnem zboru izpregovorila prva hrvaška beseda. Bil je dr. Matko Laginja, ki se je kot prvi v hrvaščini oglašil proti kričam, ki so se ob tedanjih volitvah godile pod italijansko krutovladno hrvaškemu narodu.

Stoletni jubilej rojstva Ivana Mazuraniča. Hrvški narod se pripravlja, da dostojno proslavi rojstni dan Iv. Mazuraniča, velikega svojega pesnika. Slavnost se bo praznovala 14. avgusta leta 1914. Pri tej priložnosti se bodo Hrvatje spomnili tudi pesnikovega brata Antona. Predpriprave za rečeno slavnost se vrše pod geslom: »Za braču Ivana in Antuna Mazuraniča«.

Ženske v poštni službi v Avstriji. Na avstrijskih poštah uradih je nastavljenih 7300 ženskih uradnic. Teh je 3100 le pri brzojavu in telefonu.

Stoletnica lokomotive. Letos je 100 let, odkar je v Wylamu na Angleškem vozil prvi parni stroj, lokomotiva. Vozil je 8 vagonov s hitrostjo 8 km na uro.

Panamski prekop se dokončuje. V nedeljo so razstrelili zadnji nasip na strani Tihega oceana, v ponedeljek pa so razstrelili zadnji nasip na strani Atlantskega oceana, tako da je prekop sedaj že skoziin-skozi poplavljen. Oficialna otvoritev panamskega prekopa, ki je za svetovno trgovino epohalnega pomena, se bo vršila v letošnjem oktobru.

Spomenik v spomin ljudske vojske leta 1813, pri Lipskem odkrijejo dne 18. oktobra t. l. pri Lipskem. Tega odkritja se udeležijo v zastopstvu cesarja prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand.

V blaznosti je umoril učitelj Wagner iz Degerlocha, 35 let star, svojo ženo in 4 svoje otroke. Potem je šel v Mühlhausen in tam ustrelil 7 oseb in zažgal nekaj poslopij.

Obrambni vestnik.

— **Kaj je vse mogoče v XX. stoletju!** S Štajerskega nam pišejo: Slučajno sem dobil v roke ta nadvse imenitni dekret (imena izpuščam namenoma): »Okrajni šolski svet... Gospodu... v... Okrajni šolski svet je Vas temeljem § 7. šolsko-nadzorovalnega zakona z dne 8. februarja 1869, dež. zak. št. 11, imenoval krajnim šolskim ogledu za šolo pri... Čast mi je, Vas o tem obveščati z vabilom, da se v smislu § 21. napominanega zakona prizadevate nadzorovati didaktičsko-pedagoško stanje imenovane šole in da se blagovolite sploh za njen prospeh potegovati. — Predsednik:...« Doslej smo imeli tudi na Štajerskem le okrajne in deželne šolske nadzornike, ki so imeli pravico in dolžnost, nadzorovati didaktičsko-pedagoško stanje šol. Take nadzornike imenuje naučni minister, oziroma cesar. Prvi pogoj je seveda strokovna izobrazba. — Kakor pa kaže gorenji dekret, so začeli predsedniki okrajnih šolskih svetov preobračati doslej veljavna zakonita določila in poverjajo posestnikom in kmetom, ki nimajo nobene šolsko-strokovne izobrazbe, posle okrajnih in deželnih šolskih nadzornikov! Taki predsedniki niso za nikamor dru-

gam, nego da gredo kar najhitreje v za-sluzeni pokoj! Mi bomo poskrbeli, da jim pride lekcijska od pristojne strani!

— **Srbija in slovensko učiteljstvo.** Iz Belgrada nam poročajo, da potrebujejo do 2000 učiteljev in mnogo profesorjev. Tako poročilo! Podrobnih podatkov še nimamo, vsekakor se pa obrnemo na merodajna mesta v Srbiji, da nam natančno javijo pogoje in okolščine, pod katerimi bi naše učiteljstvo šlo službovat v Srbijo, odnosno v novo osvojene kraje. Zavedamo se velike važnosti, ki jo nosi to vprašanje. Vsekakor bo vsako izseljevanje slovenskega moškega učiteljstva velkanska škoda za slovensko šolstvo in slovenski narod sploh. In ta nevarnost nam sedaj faki-tično preti! Med mlajšim učiteljstvom na Kranjskem se je v zadnjem času pojavila močna struja, ki teži za službovanjem na Balkanu. Mi se ne čudimo temu! Od samega besedičenja in od samih čuvstev človek ne živi. Poleg stradanja in pomanjkanja se pojavlja še vedno naraščajoča korupcija in krivičnost, tako da človek mora izgubiti vso vero v vsekako ustavno pravičnost — in si gre iskati socialne eksistence drugam. Vlada je molčala in trpela krivičnost do sedaj, zato naj si pripiše posledice in mora — molčati tudi naprej. Slovenskega moškega učiteljstva je itak primanjkuje. To je za človeka, ki ljubi rodno zemljo in še upa v slovensko bodočnost in eksistenco, žalostno dejstvo. Vendar mi se tudi temu ne moremo upirati. Brez eksistence ni tudi narod — nič! Svarimo pa slovensko učiteljstvo, naj se ne prenaagli in naj ne hodi na Balkan brez sigurnih zagotovil. Čaka naj vsaj toliko časa, da se eventualno izseljevanje organizuje.

— **C. kr. okrajni šolski nadzorniki** nosijo veliko odgovornost za stanje našega šolstva. Oni imajo mnogo vpliva na razširjenje slovenskega ljudskega šolstva, imajo pa tudi mnogo vpliva za snovanje novega slovenskega šolstva. Skoro bi lahko rekli, da je bil razvoj šolstva v posameznih okrajih odvisen od osebe in individualne agnosti nadzornika. Ni samo naloga nadzornika, da samo nadzoruje in kritikuje šolstvo, temveč je tudi od njegove zmožnosti odvisno, da daje tudi direktive za pouk in inicijativno za življenje in snovanje šolstva med ljudstvom. Tu se torej spoji s službenim in uradnim delovanjem nadzornika njegovo narodno delo in narodna delavnost. Učiteljstvo ne zahteva mnogo od njih; če to store dobro, je zadovoljno! Narod jim bo gotovo za to hvaležen.

Zdravstvo.

Za dojenčke. Odsek otroških zdravnikov na mednarodnem zdravniškem kongresu, ki je te dni zboroval v Londonu, se je predvsem bavil z vprašanjem o negi do-jencev. Vsi zdravniki so se strinjali v tem, da je največja nevarnost za dete nerazumna mati, ki nima pojma o negi deteta. Neki novozelandski zdravnik je poročal, da tamojnja vlada vsako leto brezplačno razdeli 30.000 popularno pisanih knjižic o negovanju deteta v prvem mesecu življenja. Novojorški zdravnik Laferta je tožil, da so velika mesta izgubila vse, kar je potrebno za razumno negovanje otrok. Zahteval je primer-nih uredb, da se matere usposobi, da bodo same hranile svoje otroke, ker ima dojenček devetkrat več upanja na življenje, nego umetno hranjeno dete. Čikaška zdravnica Karolina Hedger je obtoževala moderno vzgojo deklet, velikomestno življenje, modo, pretirani šport, glasbo, družabne obveznosti itd., kar vse je na škodo materinskim sposobnostim in dolžnostim sedanjega ženstva. Neki mančesterski zdravnik je rekel, da je naravnost čudno, da umrljivost dojenčkov ni še večja. Za ravnanje z avtomobilom se zahtevajo stroge izkušnje, za to se pa nihče ne briga, če je dekle, ki stopa v zakon, le malo poučeno o negi deteta, čigar telesni sestav je vendar občutljivejši in umetnejši, nego avtomobilov. Angleški minister Burns je z zadovoljstvom konstatiral, da na Angleškem umrljivost dojenčkov stalno in znatno pada.

Razgled po šolskem svetu.

— **Komenskega šole na Dunaju.** Z Dunaja poročajo, da je izdalo nižjeavstrijsko namestništvo pred par dnevi odlok, s katerim se razveljavi zatvoritev šol Komenskega v III. okraju. To je že tretji odlok namestništva v prilog tej šoli. Na podlagi tega zadnjega odloka bi se bili morali odstraniti sedaj pečati s te šole, magistrat pa je vložil rekurz na notranje ministrstvo, tako da se šola sedaj še ne bo otvorila.

— **Srednje šolstvo v Šleziji.** Avstrijska pravičnost v Šlezijiškem šolstvu je razvidna iz teh-le števil: Leta 1911, je izdala vlada za gimnazije v Šleziji 624 tisoč 571 kron 81 vin., od tega so dobili Čehi 81.640 K 63 vin., Poljaki 77.567 K 15 v., skupaj 159.207 K 78 vin., ali četrtino. Tri četrtine so dobili Nemci, dasi jih je komaj

40 odstotkov vsega prebivalstva. Še mnogo bolj krivične so razmere v realkah. V Šleziji so 4 realke, vse državne in vse nemške, s 1429 dijakij, od katerih je baje 111 Poljakov in 18 Čehov! Prispevek za državne realke je znašal 402.237 K 24 v., od česar nimajo Poljaki in Čehi ničesar!

— **Srbkinja, prvi ženski inženir v Nemčiji.** Na tehnični visoki šoli v Darmstadtu je Milica Vučičeva iz Srbije položila inženirski izpit, in sicer iz arhitekture. To je prva ženska, ki je v Nemčiji dobila inženirsko diplomu.

— **V Črni gori potrebujejo učiteljev,** in naučno ministrstvo razpisuje 25 mest za pogodbene učitelje in 11 profesorskih mest.

— **Šolske hranilnice.** V minolem šolskem letu so v Sv. Ivanu Zelina na Hrvaškem ustanovili šolsko hranilnico, ki jo samostojno upravlja odbor šolskih otrok, učiteljstvo pa ima samo nadzorstvo. Vlagajo se vsote od 2 vinarja dalje; vloge se sprejemajo dvakrat na teden in se ob navzočnosti predsednika, blaginika in enega odbornika mečejo v hranilno skrinjico I. hrv. hranilnice. Vlagalec dobi pismeno potrdilo. Ko vloga doseže 1 K, dobi vlagatelj hranilno knjižico. Knjigovodstvo se pravilno in vestno vodi. Lani so dosegle vloge 596 K 34 vin. — Na Češkem so šolske hranilnice že jako razvite in je bilo že leta 1906, samo v kmečkih zadrukah vložene 864.453 K denarja šolskih otrok.

— **Pomanjkanje učiteljev na Hrvaškem.** Na Hrvaškem je bilo razpisanih hkrati 130 učiteljskih mest. A kakor nam poročajo je bilo v prošlem mesecu zopet 70 učnih mest nanovo razpisanih, a se ni odzval niti eden zadostno kvalificiran kompetent. To pomanjkanje učiteljstva je pač za Hrvaško že kulturni škandal, in kakor vidimo, je Hrvaška v tem oziru še za Kranjsko, najinteresantnejše je pa to, kdo vse že prosi za učitelja na Hrv. Te dni je dobila neka županska oblast na Hrv. prošnjo nekega občinskega redarja za učiteljsko mesto na štirirazrednici v K. Svojo prošnjo utemeljuje prosilec približno takole: »Nisem več v pedagoško-didaktičnem znanju, nadejam se pa, kot človek, ki si je v orožniški službi pridobil inteligenco in je izkazal tam svoje zmožnosti, da bom znal tudi z uspehom poučevati mladino...« Dovršil sem tri razrede ljudske šole, a sem sposoben tudi v četrtem razredu poučevati. Vojaška knjižica mi priznava, da sam v orožniški službi vohče zadovoljstvo služboval tri leta. Sedaj sem pa že od leta 1912 občinski redar.« — Ta prošnja pač ne potrebuje nobenega komentarja, ker sama dovolj ilustrira šolske razmere na Hrvaškem.

— **Nova profesura slovanske filologije.** Na vseučilišču v Leydnu je bila ravnokar ustanovljena redna profesura za balto-slovanske jezike. To je prva stolica slovanskega jezikoslovja na Holandskem. Dozdaj sta predavala o njem zasebni docent J. H. Kern in ob priložnosti germanist Uhlenbeck. Nova profesura je bila podeljena dosedanjemu vicebibliotekarju kraji. knjižnice v Hagu, dr. Nikolaju van Wijk. Van Wijk, učenec Uhlenbecka, je študiral jezikoslovstvo na amsterdamskem vseučilišču, kjer je promoviral leta 1912, s spisom »Nominalni genitiv singularis v indogermanščini in njegovo razmerje k nominativu«. Nato je študiral pri Leskienu in Brugmannu pri Lipskem, pozneje v Moskvi in Krakovu. V svojih dosedanjih delih se je pečal večinoma z nizozemščino. Slavistike se tiče poleg priložnostnih jezikoslovnih študij njegovo slovstveno delo o ruskem narodnem eposu, o Turgenjevu, Gogolu in ruskem narodnem značaju.

— **Slovaška gimnazija.** Kakor poroča »Našinec« je v Ogrskem Gradišču projektirana slovaška gimnazija. Na češko-slovaških konferencah v Luhačovicah je bilo v ta namen nabranih in napisanih 10.000 kron.

— **Nova ženska gimnazija v Belgradu.** V Belgradu otvorijo že z bodočim šolskim letom še eno popolno žensko gimnazijo z osmimi razredi.

— **Učiteljice — bolniške strežnice.** Srbski naučni minister je dovolil učiteljicam, ki se nahajajo v bolnišnicah kot prostovoljne bolniške strežnice, ostati ondi toliko časa, dokler bo njihova pomoč potrebna.

— **Učenost nemških profesorjev.** Nemški profesorji so že svetovno znani. In po vsej pravičici. Če bi jih ne bilo, polovico humorističnih listov bi ne moglo izhajati. V Heidelbergu je zdaj umro bil bivši univerzitetni profesor Trübsche, ki je bil strokovnjak za rimske starine. Enkrat je odkril blizu mesta ostanke rimskih utrd ter začel tam kopati. Od tega časa ni bilo mogoče govoriti z njim. V vsaki črepij je našel dokaz davnih dob. In to so uporabili dijaki, da napravijo s starim profesorjem šalo. Dali so pri ondotnem izdelovalcu loncev napraviti več loncev, nena-